

Barunka, půvabná Betty

Šlechtična nebo prostá dívka? (1820–1834)

U Boženy Němcové se vždy uvažovalo o jejím šlechtickém původu, i díky narážkám v *Babičce*. PhDr. Helena Sobková na základě dobových dokumentů vyslovuje domněnku, že matkou Boženy Němcové by mohla být Dorothea Périgordová-Talleyrandová (1793–1862), nejmladší ze tří sester kněžny Kateřiny Vilemíny Zaháňské (*paní kněžny z Babičky*) a otcem hrabě Karel Clam-Martinič (1792–1840). V 19. století bylo zcela běžné, že se nemanželské děti šlechticů dávaly na výchovu do jiných rodin, aby se tak zamezilo společenským pomluvám a nebylo poškozeno dobré jméno rodu. Svě o tom věděla samotná Kateřina Zaháňská, která byla nucena odloučit se od své jediné dcery Gustavy (Adelaide Gustava Aspasie Armfeltová, 1801–1881), po jejímž narození již nikdy nemohla mít děti.

Sama Božena Němcová se jako šlechtična nikdy necítila. Sympatizovala s prostými lidmi, od nichž čerpala největší životní sílu a inspiraci ke svým dílům.

Ratibořice

Kouzelné dětství, období idylicky vyličené v *Babičce*, strávila Němcová v Ratibořicích, patřících tehdy věvodkyni Kateřině Vilemíně Zaháňské (1781–1839). V roce 1825 přijíždí do Ratibořic tkadlena Marie Magdaléna Novotná, rozená Čudová (1770–1841), matka Terezie Pankelové (babička). Pomáhá dceři nejen s hospodářstvím, ale především s výchovou všech dětí, které vede k vlastenectví a pokoře. Mezi ní a Barunkou vzniká velké citové pouto. Moudra staré ženy provázejí budoucí spisovatelku po celý život. Babička zůstává v rodině Pankelů do roku 1829 (v *Babičce* zůstává až do své smrti).

Česká Skalice, škola, do které Barunka z Ratibořic docházela; 40. léta 20. století

Česká Skalice

Barunka docházela do školy v nedaleké České Skalici (asi 1824 až 1830). Povinná školní docházka byla tehdy šestiletá a tři roky nato se chodilo na nedělní opakovací hodiny. Vyučovacím jazykem byla čeština. Svě vzpomínky na školní léta, zejména první školní den, vložila později Božena do povídky *Pan učitel* (vydáno 1859).

Chvalkovice

Od srpna 1830 je Barunka vychovávána a vzdělávána v rodině správce Augustina Hocha na zámku v nedalekých Chvalkovicích. Do chvalkovické školy nikdy nechodila, byla vychovávána jako dítě ze šlechtické rodiny. Protože byla velmi půvabná, lidé jí říkali krásná Betty, slečna Betty. Betty navštěvovala místní knihovnu, v níž ji zaujala zejména díla německých básníků Goetheho, Schillera a Lessinga.

V letech 1833 až 1834 se Betty vrací do Ratibořic, kde setrvává do roku 1837. Chvalkovice občas navštěvuje.

Chvalkovický zámek, soudobý akvarel

Kněžna Dorothea Périgordová-Talleyrandová, domnělá biologická matka Barunky. Dorothea byla Boženě Němcové nápadně podobná, i ona na sebe ve společnosti strhávala pozornost mužů a ráda psala.

Domnělá podoba sedmnáctileté Barbory Panklové, olejomalba Antonína Lhoty